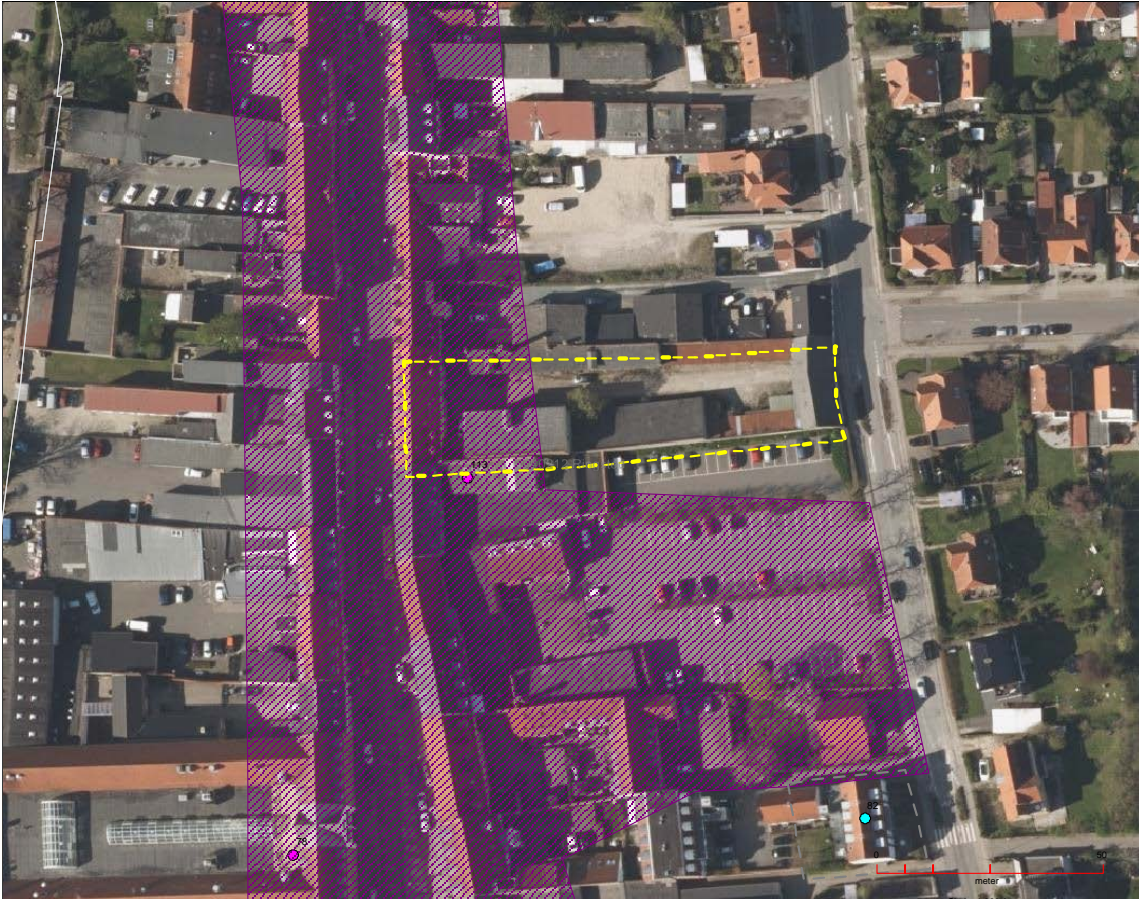

Nørregade 20, matrikel 38, Ringsted by, Agersteds Gård

Ortofoto m. kulturarvsareal (aktuelt: 16-04-2018) Copyright Geodatastyrelsen. Sagareal er mærket med gul signatur.

Matrikel- og bebyggelsesbeskrivelse udarbejdet af Museum Vestsjælland 2018

Indhold:

- 1. Matriklens brug og udstykning**
- 2. By- og matrikelkort**
- 3. Bebyggelsens forandring på baggrund af dokumenter i byggesagsarkiv**
- 4. Bygningsbeskrivelse på baggrund af besigtigelse 2018**
- 5. Beskrivelse af bærende bevaringsværdier**
- 6. Forslag til NY SAVE-vurdering**
- 7. anbefalinger**
- 8. Sårbarheder**
- 9. Kilder**

1. Matriklens brug og udstykning

Den nuværende matrikel 38, beliggende Nørregade 20, med adgang fra hovedstrøg og udgang til baggaden Bøllingsvej har gennem tiden haft forskellig udstrækning. Lokaliteten har huset en række købmandsforretninger. Efter bybranden i 1747 overtages grunden af den første købmand, som i 1791 i brandtaksationen noterer en bygning mod gaden i 7 fag. Det drejer sig formentlig om nr. 12, som ses på Original 1 kort fra 1808. I 1839 tilkøber daværende købmand i Nørregade 20 naboforhuset mod syd, en bygning på 8 fag, som må være nr. 11. En større købmandsforretning vokser frem bestående af gæstgiveri, brændevinsbrænderi og maltgøreri samt selve købmandsbutikken. Bebyggelsen skifter forsat ejere og i 1895 køber købmand Agersted hele forretningen, som han atter udvider. Agersted bliver den købmand, som kommer til at give forretningen navn og eftermæle. Agersted om- og nybygger det eksisterende kompleks, og da Skolegade-kvarteret udstykkes i begyndelsen af 1900-tallet opfører han også ny bebyggelse ud til Bøllingsvej. Købmand Skou bliver i 1926 del af forretningen, som han to år efter overtager. Oplysninger fra byggesagsarkivet viser Skou på adressen i 1967, hvilket giver knapt 200 år med købmandsvirksomhed i baggården til Nørregade 20. (Hvornår ophører købmandsvirksomheden?)

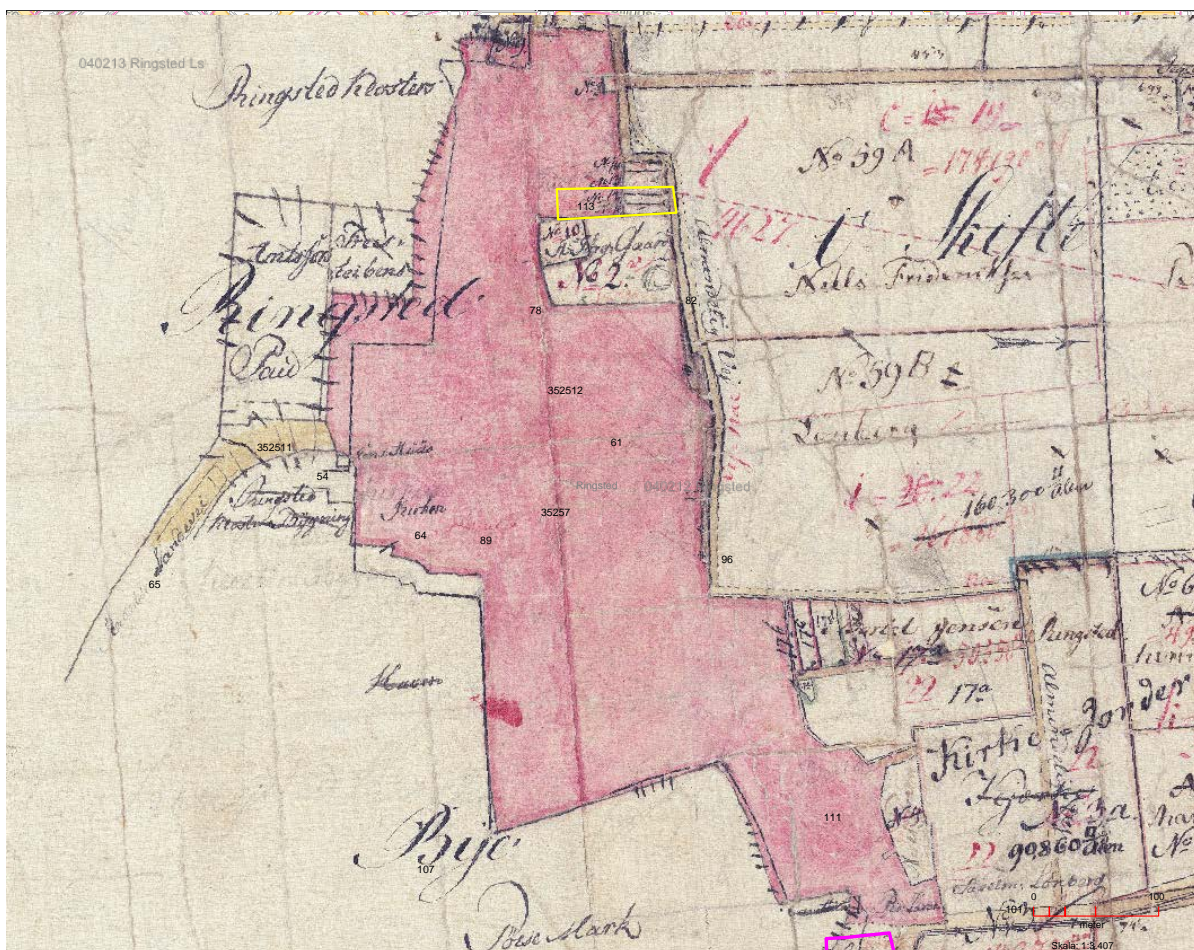
Nørregade 20 i Ringsted. Forhus til købmåndsgården. Ombygget 1895. (Foto: HÅ/MVE 2018)

By- og matrikelkort:

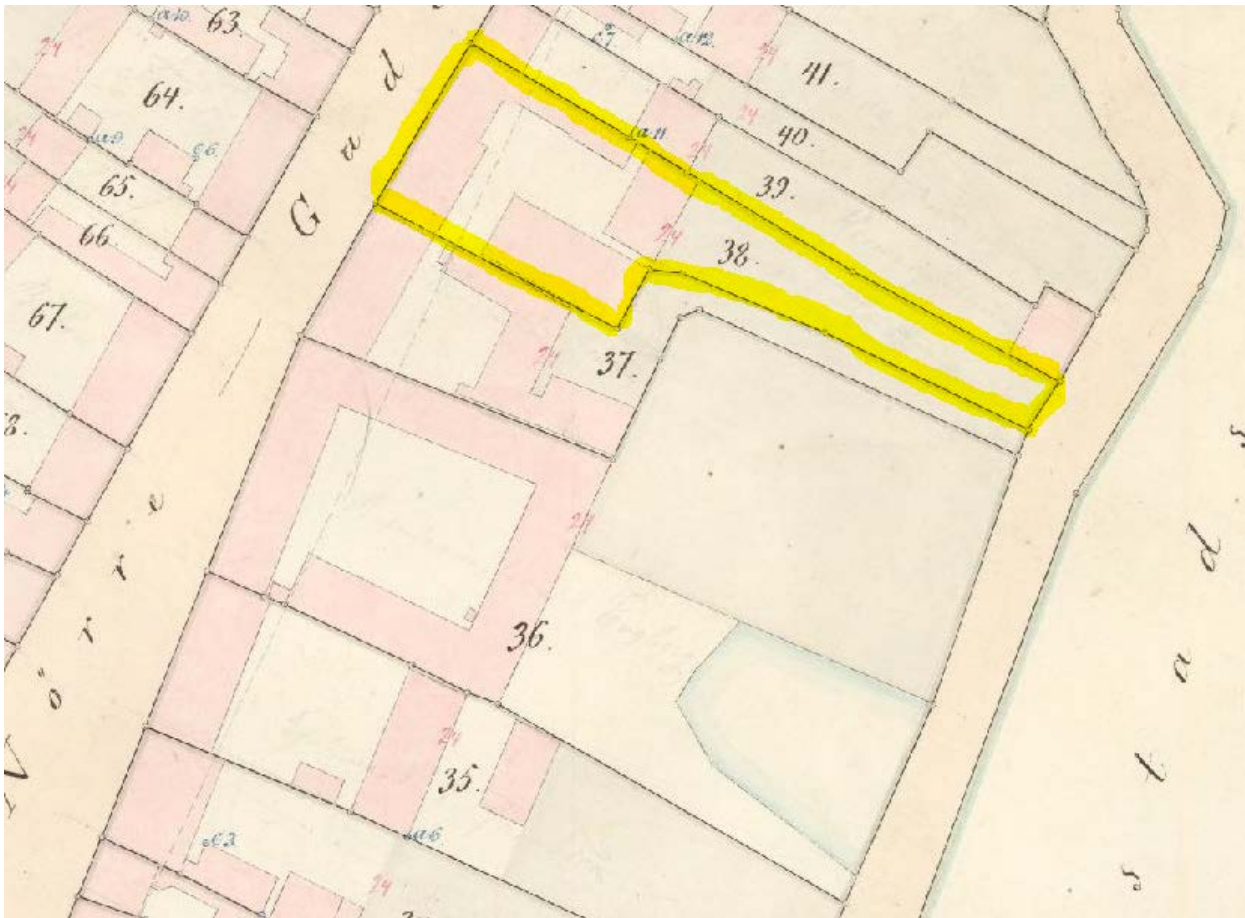

Ringsted Købstad. Gul ramme markerer nuværende matrikel 38. I 1808, hvor kortet er tegnet, består området dels af nr. 11 og 12 dels af byjord, der har rød farve. Sankt Jørgensgård ligger på den store grund nr. 2 og 10. 1688-matriklen.

Original 1-kort 1808 (aktuelt: 16-04-2018) Copyright Geodatastyrelsen.

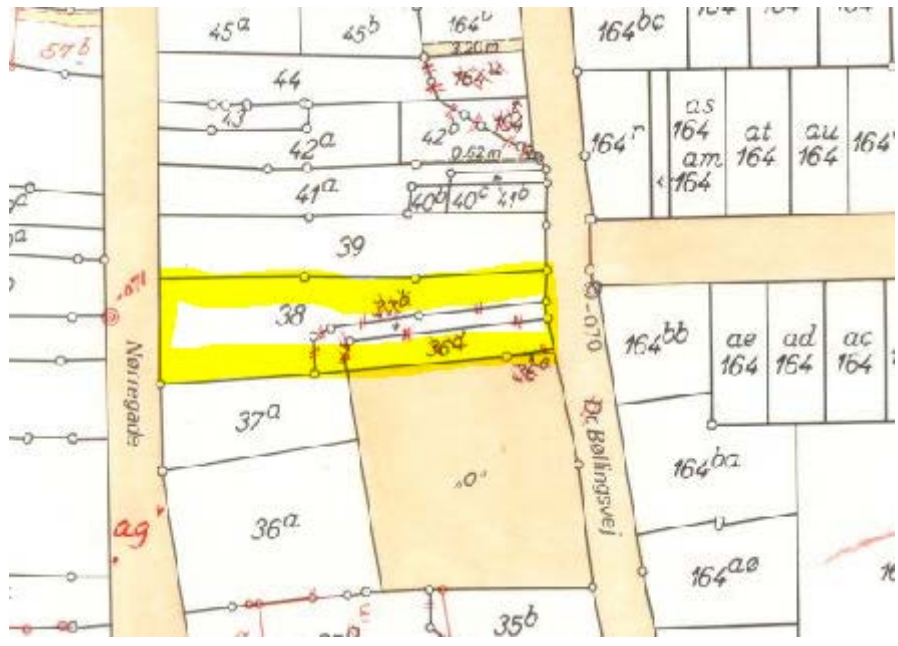

Original 1-kort 1808 (aktuelt: 16-04-2018) Copyright Geodatastyrelsen.

Matrikelkort 1869 (aktuelt: 16-04-2018) Copyright Geodatastyrelsen.

Ringsted Købstad, Nørregade. I 1869 er Nørregade 20 blevet til matrikel 38. Købmandsgården har foruden sit forhus også side- og baghus, men endnu ingen bygninger ud til Baggaden, der vender mod byens marker. Fra 1911-1925 viser folketællinger massiv udbygning af Baggaden, også kendt som Kærlighedsstien, der ændrer navn til Dr. Bøllingsvej.

Matrikelkort 1986 (aktuelt: 16-04-2018) Copyright Geodatastyrelsen.

Omkring 1900 optages strimler af matr. 36 og 37 i adressen Nørregade 20, så grunden bliver rektangulær. Matrikel O, der er del af den gamle Sankt Jørgensgård er omdannet til P-plads.

2. Bebyggelsens forandring på baggrund af dokumenter i byggesagsarkiv

I brandtaksationen fra 1791 benævnes det 7-fags forhusbygning, som er opført af den første købmand på lokaliteten. Bygningen er muret til gaden, har bindingsværk til gården, og 6 fag baghus i lerklinet bindingsværk. De tidlige kort viser desværre ikke bebyggelsens placering og udstrækning. Matrikelkort fra 1869 viser et sammenhængende forhus til gaden og flere baghusbygninger, heriblandt en lang lagerbygning/pakhus langs grundens nordlige skel. Research fra Ringsted Arkiv tyder på at forhuset ikke på noget tidspunkt fjernes helt og erstattes med et nyt, men nævner derimod at købmand Agersted ændrer bygningerne langs Nørregade til to lige høje bygninger og flytter porten til sin nuværende placering. På forhusets bagside findes årstallet 1895, hvilket svarer til året, hvor Agersted kommer til. Ligeledes ses i baggården et stort pakhus med årstallet 1901 og initialerne FA for Frederik Agersted. Pakhuset kan være opført med udgangspunkt i en tidligere bygning.

Købmandsgårdens bebyggelse set fra øst. Her to de to gamle pakhuse og forhusets bagfacade. (Foto: HÅ/MVE 2018)

I 1912 findes de tidligste indberetninger fra byggesagsarkivet. På grunden opføres en hestestald mod Bøllingsvej (sydlige del af bygning 3) og en vognremise i skellet mod syd (senere bygning 4). Vognremisen har halvtag, stalden har sadeltag og er opført med bindingsværkskonstruktion. På nordsiden af grunden findes i skel, på tegningen benævnt, "åbent skur" (senere bygning 7) og mod Bøllingsvej en "gammel bygning" (nordlige del af bygning 3).

Grunden kloakeres i 1924.

I 1928 opføres en bygning til konditor Jensens bageri på grundens nordside. Bygningen er opdelt i et rum med bageri og et rum til ovne med skorsten. En del af bageriet er siden integreret i det lange pakhus (bygning 2).

I 1931/1938 ændres den nordlige del af forhuset både indvendigt og på facaden, hvor der tilsyneladende isættes store butiksvinduer til konditor Jensens butik (bygning 1).

I 1935 etableres WC i forhusets tagetage (bygning 1).

I 1941 modtages dispensation til opsætning af (for) brede kviste på hver 220 cm på den sydlige del af forhusets tag. Tagetagen udbygges til bolig (bygning 1).

I 1956 ombygges butikken i forhuset (bygning 1). Der gives klarmelding til tank indeholdende 4000 l benzin.

I 1959 opføres en ny lagerbygning på grundens sydside nedenfor Agersteds store lagerbygning. Den nye lagerbygning har halvtag af bølgeeternit og er bygget af gule mursten (bygning 4).

I 1962 indrettes WC i forhusets kælder (bygning 1).

I 1964 opnår radioforhandler Erik Jensen tilladelse til at opsætte et lysreklameskilt på butikken, som ligger i forhusets sydlige del i stuen (bygning 1).

I 1967 indrettes badeværelse på 1. sal i den nordlige del af forhuset (bygning 1).

Pakhuset i nordskellet med skorsten fra bageri, oprettet i 1928. Pakhuset er ca. 40 m langt. Byg. 2. (Foto: HÅ/MVE 2018)

4. Bygningsbeskrivelse

Bemærk: Bygning 2 og 3 består af hver to bygninger, opført på forskellige tidspunkter.

(Bygning 1) Forhus:

Fra gaden: Længehus i 2,5 etage, opdelt af et åbent portrum. Facaden er gulpudset og har et markant muret, hvidmalet gesimsbånd mellem stuen og 1. sal. En hvid, mindre topgesims gemmer sig i tagudhængen. Stueetagens facade er præget af store butiksvinduer. Nord for portrummet er i dag en salon med to store vinduer, der flankerer indgangsdøren. Syd for portrummet er to forskellige butikker, der hver har et stort glasparti inklusiv dør i det meste af butikkens længde. Førstesal er sammenhængende med ni 3-fags termovinduer, der er sidehængte. I tagfladen er der 6 rytterkviste, de to midterste har 2 fag, de to i hver sin ende af taget har 3 fag. Hverken vinduer eller kviste sidder i fast rytme. Taget er af rødt tegl.

Fra gården: Facaden er gulpudset og har et markante gesimsbånd mellem stuen og 1. sal, over porten ses årstallet 1895. En mindre topgesims ses. Døre og vinduer er meget forskellige. I stuen mod nord ses to 3-fagsvinduer med højtsiddende tværpost. I stuen mod syd ses tre dannebrogsvinduer og en dør. Desuden en kældernedgang og en stribe kældervinduer. På 1. sal mod syd ses et firfagsvindue efterfulgt af 4 dannebrogsvinduer, der flugter vinduesrækken nedenunder. Over porten ses et 3-fagsvindue, mod nord ses endnu et 3-fagsvindue, et dannebrogsvindue og et halvt-fags vindue. 2. sal har fire 2-fags rytterkviste placeret yderst på taget samt tre små tagvinduer midt i taget.

Bygningen bruges i dag til beboelse og butiksmål. Se tegninger i arkiv.

(Bygning 2) Langt pakhus (egtl. to bygninger): Fra vest. Et bageri fra 1928 bestående af en lille bygning samt en del der er integreret i lagerbygningen og afsluttes ved et indhak. Grundmuret i gule sten, malet overflade, halvtag med bølgeeternit med synlige, udskårne spærhoveder af træ. Bygningen har muret sokkel og støbt sålbænk. Vinduer er dækket med plader. Døren der sidder i kroge mod forhuset er en ældre, ikke original fyldningsdør. Trædetrin af granit overligger. Kun vinduernes og dørenes placering samt den høje skorsten kan genkendes fra bageriets bygningstegninger fra 1928. Se tegninger i arkiv.

Der er ingen tegninger eller oplysninger om pakhuset. Hele lagerbygningen fremstår i dag som ca. 40 meter lang, og har overordnet ensartet facade i grundmur i malede gule teglsten samt 1. sal med træbeklædning som trempel. Halvtag er af bølgeeternit, der bæres af udskårne spærhoveder. Der er et hejseværk med rytterkvist i hver sin ende af bygningen og en lem til åbning uden hejs. Vinduerne har murkroner og består af mindre staldvinduer af støbejern og større vinduer, der er i dag dækket med plade. Døråbninger har

murkrone, dørene er dels originale revledøre, dels ældre ikke-originale fyldningsdøre. Sålbenke er støbt og bemalet. I enden mod øst har bygningen en læsseport i en meters højde. Der er lav kælder med flere nedgange i hele bygningens længde. Trappetrin er dels af granit, dels muret teglsten. Bygningen har ingen synlig sokkel. Foran bygningen står et støbt trug til vanding af dyr. Bygningen har i dag ingen benyttelse og er lukket med plader og skruer.

(Bygning 3) Bygninger mod Bøllingsvej (egtl. to bygninger): I hjørnet mod nord ses en lille bygning med bindingsværk i gavlen og højt sadeltag. I hjørnet mod øst ligger en bygning med muret gavl og højt sadeltag. Fra Bøllingsvej ses staldbygningen med fire ens små staldvinduer af støbejern. Bygningen mod nord har et næsten kvadratisk 1-fagsvindue og nyere adgangsdoor. Hele facaden er ensartet og har under tagudhænget murede sparkopper. De to bygninger har samme bølgeeternittag, men adskilles af et portrum; passagen til Bøllingsvej er i dag lukket af med en plade. Obs: Er der en sikkerhedsfare ved taget? Der er adgang ind til bygningerne via skydeporte i portrummet fra gårdsiden. Begge bygninger bruges i dag til oplag af stole mv. for festudlejningsvirksomhed. Se tegninger i arkiv.

(Bygning 4) Lager: Bygning med facade af gule mursten. Der er to store skydeporte. Ingen vinduer. Halvtaget tilsyneladende af bølgeeternit. Bygningen bruges i dag til oplag af stole mv. for festudlejningsvirksomhed. Se tegninger i arkiv

Pakhuset i sydskel. Med intakt hejseværk. Byg. 5. (Foto: HÅ/MVE 2018)

(Bygning 5) Højt pakhus: Der er ingen tegninger. Bygningen består af grundmur i gule sten, et tydelig muret gesimsbånd, som adskiller stuen og 1. sal. Øverst er på facaden rødmalet bræddebeklædning som i trempel. Over stueetagen er der 3 lave etager med lagerrum, hvilket ses i murværket, hvor etageadskillelsen er markeret/styrket med murankre. Hejseværket er tilsyneladende intakt, og de 3 etager har alle 2-fløjede lemme, kun i stueetagen er indgangen tilmuret. Hejsebjælken har jernkæde og er dækket af rytterkvist. Originale støbejerns staldvinduer med murstik, øverst i trempelen ses småsprossede ruder med rammer af træ. Nogle vinduer er dækket med plade. Flere døre er originale revledøre med gamle håndtag, en hoveddør er ny. Gavlene er grundmurede og har enkelte vinduer og spor af tilmurede vinduer. Bygningen har halvtag med udskårne spærhoveder mod facaden. Bygningen har tilsyneladende en støbt støttesokkel. Stueetagen benyttes i dag som bryggeri samt cykelskur. De øvrige etager benyttes ikke.

(Bygning 6) Grundmuret bygning med to tildækkede vinduer placeret på hver sin side af dobbeltfløjet dør. Bygningen har halvtag.

(Bygning 7) Åbne garage: 7 åbne garager af varierende bredde. Væggene er støbt i beton med tydelige spor af forskallingsbrædder. Bygningen har halvtag.

(Bygning 8) Lukkede garager: 7 lukkede garager opført som bræddeskure med halvtag og dobbelt revleport.

Portrum fra Nørregade: Forbinder gade og baggård. Mod syd er der i porten to dobbeltfløjede fyldningsdøre med adgang til forhuset. Den ene dør bruges af beboerne, og har trappesten af granit. Den anden dør er lukket - har den førhen givet adgang til stueetagens butikker? Gårdrummet kan lukkes med en dobbelt port. Trappeopgangen viser en harmonisk trappe med intakte, drejede balustre.

Gårdrum: Et værdifuldt byrum, der åbner Nørregades lange, lige forløb op og lægger lag og identitet på den historiske bykerne. Gården forbinder hovedgade og baggade, såfremt portene ikke spærres. Gården som passage og forbindelse mellem hovedgade og baggade er et aktiv, når man bevæger sig i byen, og når man vil opleve byens struktur. Bygningernes hierarki fra forhus til stald, fra urbant til ruralt miljø, kan aflæses i gårdrummet.

Belægninger: Den vestlige del af gårdrummet er belagt med asfalt, hvor den underliggende brolægning med granitbrosten slår igennem. Nogle steder er brolægningen helt frilagt. Yderst i gårdrummet (mod øst) er der ingen befæstelse. Belægningen afspejler grundens oprindelige opdeling i et urbant og et ruralt rum.

5. Beskrivelse af bærende bevaringsværdier

Knapt 200-års købmandsvirksomhed har sat sit præg på bebyggelsen Nørregade 20. Elementer, der understøtter fortællingen herom knytter sig til bebyggelsens bærende bevaringsværdier. Agersteds Gård er den sidste købmandsgård, der findes i Ringsted by.

Forhuset er opført af og moderniseret af flere købmænd. Lejligheden på 1. sal i hele bygningens længde understreger erhvervets økonomi. Der har altid været butik i bygningens stueetage.

De to pakhuse i baggården understreger og tydeliggør det oprindelige købmandsmiljø, der indebærer behov for oplag, håndtering, salg, fragt. Begge bygninger viser med deres skala, at der var tale om en større forretning. Bygningerne står med stor genkendelighed i funktionen som pakhuse med rumlighed og let

adgang – hejseværk, luer, vinduer, porte, trappesten, etager. Byggestilen med traditionelle materialer som træ, tegl, granit, støbejern samt trempel, årstal og initialer understreger historien og skaber et rum, der i udtryk adskiller sig fra nutidens Nørregade. Bygningerne fortæller om købstadens vækstperiode med industrialisering, jernbane og befolkningstilvækst – og den dertilhørende handel.

Den hierarkiske bebyggelsesstruktur fra forhus til stald illustrerer købmandserhvervets behov for plads, hushold/ansatte og heste- og viser samtidig landets nærhed. Gårdens rumlighed med bygninger i skel har givet mulighed for at håndtere varer/arbejde udendørs i et aflukket rum. Belægningen veksler mellem brolægning og grusbelægning, hvilket opdeler gården i rum der orienterer sig mod henholdsvis by og land.

Bebyggelse mod Bøllingsvej. Til venstre en tidl. hestestald med 14 båse. Byg. 3.
(Foto: HÅ/MVE 2018)

6. Forslag til NY SAVE-vurdering

En bygnings bevaringsværdi kan styrkes eller svækkes via den måde, som bygningen håndteres på. Istandsættes en bygningen sådan, at originaliteten tydeliggøres og bevaringstilstanden bedres, så bør det aflæses i vurderingen. Bevaringsværdien kan også påvirkes af, om bygningen er en sjælden eller hyppig repræsentant for en central historiske fortælling. En værdi er altså ikke et absolut facit, men en spejlende

vurdering. Museum Vestsjælland anbefaler, at Agersteds Gårds eksisterende SAVE-vurdering revurderes. Da der ikke findes andre købmandsgårde i den gamle købstad Ringsted, har det stor identitetsværdi for byen, at bebyggelsen bevares. En ny SAVE-vurdering bør tage højde herfor.

Bevaringsværdi 1-3 er høj bevaringsværdi. Bevaringsværdi 1 vil ofte være en fredning.

Udkast:	Byg 1	Byg 2*	Byg 3*	Byg 4	Byg 5	Byg 6	Byg 7	Byg 8	Samlet bebyggelse
Arkitektur	4	3/4	5/6	6	3	9	7	9	3
Kultur	2	2/4	3	4	2	9	5	9	2
Miljø	3	2	4	5	2	9	5	9	3
Originalitet	5	2/5	5/7	2	2	3	5	9	3
Tilstand	4	6	7	3	6	5	2	3	6
Samlet Værdi	3	3	5	5	3	9	5	9	3

*Bygning, der består af to separate bygninger, og som bør holdes adskilt i vurderingen.

Bygning 2 består af et pakhus, hvis opførelse er ukendt, samt et bageri opført 1928.

Bygning 3 består af en lille bygning, opført mellem 1869 og 1912, samt en stald opført i 1912.

Port med adgang fra Nørregade til baggården og adgang til beboelsen på 1. og 2. sal.
(Foto: HÅ/MVE 2018)

7. Anbefalinger

I sin helhed udgør Nørregade 20 et bevaringsværdigt kulturmiljø, der fortæller Ringsteds nyere tids kernehistorie, hvilket er fortællingen om en mindre købstad oppebåret af handel, landbrug og landbrugsrelateret industri. Kulturmiljøet bør udpeges, beskrives, afgrænses og optages i kommuneplanen.

Det anbefales i øvrigt konkret at:

- Brolægning blotlægges i baggården
- Passagen gennem gårdrummet genetableres/fastholdes
- Pakhuse istandsættes og tages i funktion (se fx <http://www.uhrenholdtsgaard.dk/>)
- Forhusets butiksfacader i højere grad nedtoner skiltning (gælder Slikbutikken)
- Vinduer og døre i forhusets bagfacade istandsættes og tilpasses bygningens samlede udtryk

Udsnit af forhusets butiksfacade. (Foto: HÅ/MVE 2018)

Overgang mellem asfaltering, brolægning og grus. (Foto: HÅ/MVE 2018)

8. Sårbarheder

Bebyggelsen er sårbar overfor:

- Manglende brug og vedligehold
- Ombygning der ikke iagttager bevaringsværdier
- Udstykning og opførelse af ny bebyggelse, der ændrer på bygningshierarki og -skala

Trappeopgang i forhuset. (Foto: HÅ/MVE 2018)

9. Kilder

Kort fra Geodatastyrelsen

Ringsted Kommuneatlas

Dokumenter fra Byggesagsarkivet for Ringsted Kommune

Unpubl. research fra Ringsted Lokalarkiv baseret på brandtaksationer og folketællinger